

Autizmas ir mokymas(is): kaip diagnozė veikia mokymą(si) ir dalyvavimą ugdymo aplinkoje. Ką patarti mokytojui?

Autizmas – tai komunikacijos, socialinio bendravimo sutrikimas. Šiam sutrikimui būdinga apsinkintas bendravimas, adaptacijos sunkumai, riboti interesai, veikla, sutrikusi orientacija aplinkoje.

Lietuvoje per metus nustatoma apie 300 autizmo atvejų. Šis skaičius kasmet tik didėja.

Daugelis autistiškų vaikų turi ir mokymosi sunkumų. Šiems vaikams mokykloje komunikacijos problemos yra pirminės. Autizmo spektro sutrikimą turintiems vaikams sunku bendrauti, jie negeba suprasti socialinių taisyklių, labiau renkasi vienatvę, nei bendravimą su bendraamžiais.

Šiems mokiniams būdingi riboti interesai, užsiėmimai. Autistiški vaikai mokykloje dažnai turi elgesio problemų. Jie nesupranta visuomenėje įprastų elgesio taisyklių ir negali riboti savo elgesio.

Mokykloje vaikams autistams ugdymo procesą apsinkina mąstymo problemos. Jie negeba susikoncentruoti į esminius dalykus, o atkreipia dėmesį į nereikšmingus, nesvarbius dalykus, detales. Sunkiai suvokia mokomojo dalyko prasmę. Autizmo spektro sutrikimą turintiems vaikams sunku mokytis medžiagą, kur reikia suprasti priežasties – pasekmės ryšius, perkeltinę prasmę. Todėl jiems sunku suprasti patarles, priežodžius.

Dažnai autizmo spektro sutrikimą turintys mokiniai nesupranta kalbos, nesuvokia, ką mokytojas nori pasakyti. Tai dažnai kelia sunkumų pedagogui susikalbant su autistišku mokiniu. Mokinys dažnai klasėje gali netinkamai, agresyviai elgtis. Nes jis dažnai negali kalba išreikšti savo norų ar išsiaiškinti, kaip atlikti vieną ar kitą užduotį. Negeba žodžiais išreikšti pedagogui, klasės draugams, ko jis nori ar ko nesupranta. Ir tai tampa jo įniršio priežastimi.

Dėl bendravimo įgūdžių problemų, autizmo spektro sutrikimą turintis vaikas nesikreipia į aplinkinius (pedagogą, klasės draugus) pagalbos, jis nereaguoja į pagyrimus, pastabas, paskatinimus. Toks mokinys atrodo nesidomintis mokymu ir mokymusi.

Aplinka

Tinkamas aplinkos paruošimas ir ugdymo pritaikymas gali palengvinti pagerinti autistiško mokinio adaptavimąsi mokykloje ir sumažinti ugdymo, elgesio, bendravimo problemas.

Autizmo spektro sutrikimą turintiems mokiniams labai svarbu pritaikyti aplinką. Daugelis šių vaikų turi organizacinių sunkumų. Jie dažnai nežino, kur jiems reikia sėdėti, kaip nusigauti iki tam tikros vietos (klasės, mokyklos valgyklos ir pan.). Jie nesupranta žodinių nurodymų, nuorodų.

Autizmo spektro sutrikimą turinčius vaikus dažnai blaško įvairūs aplinkos daiktai, garsai. Tokiems mokiniams turėtų būti pritaikyta mokymosi, poilsio aplinka, apšvietimas. Reikėtų, kad vaikas mokymuisi, žaidimui, turėtų specialiai jam skirtą įrengtą vietą, kur visos mokymosi ar žaidimo priemonės būtų aiškiai išdėliotos ir būtų patogiai pasiekiamos tam, kad vaikas savarankiškai suprastų ir galėtų jas pasiimti.

Rekomenduojama vaiko darbo vietą klasėje įrengti toliau nuo lango, arčiau reikalingų vaikui mokymo ar žaidimo priemonių (priemonės autistiškam vaikui turi būti lengvai prieinamos). Kad aplink būtų kuo mažiau vizualinių dirgiklių (margų sienų, paveikslų, užuolaidų ir pan.).

Autizmo spektro sutrikimą turinčiam vaikui labai praverstų pažymėtos aiškios plotų ribos. Pavyzdžiui, kilimas klasėje, rodantis žaidimų vietą, ar nupieštos ant sienų rodyklės, nuorodos, rodančios kelią į tualetą, valgyklą ar pan.

Mokymo būdas

Autizmo spektro sutrikimą turinčiam mokiniui būtina pateikti aiškias užduotis ir taikyti sufleravimo bei pastiprinimo metodą. Už kiekvieną atliktą užduotį – pastiprinimas (vaiko mėgstamas žaislas, maistas, ar veikla).

Mokant naujos medžiagos, atliekant naują užduotį, būtinas sufleravimas (fizinis, kai pedagogas savo ranką deda ant vaiko rankos ir taip parodo, kaip atlikti užduotį, arba užduodant konkrečius klausimus) – taip galima padėti autizmo spektro sutrikimą turinčiam vaikui atlikti užduotį.

Mokiniui bus lengviau suvokti ir atlikti užduotį, jei prieš jį bus padėtos tik tuo metu atliekamai užduočiai reikalingos priemonės. Visas darbui reikalingas priemonės reikėtų išdėlioti prieš vaiką iš kairės į dešinę arba iš viršaus į apačią.

Mokymasis, darbas vaikui autistui turi būti maloni ir įdomi veikla. Veikla bus priimtinesnė ir įdomesnė, jei:

- Vaikas labai aiškiai žinos, ką reikės daryti.
- Kiek užduočių reikės atlikti.
- Ką reikės daryti po to.

- Žinos, kad jau baigė atlikti darbą (autizmo spektro sutrikimą turinčiam vaikui turi būti labai aiški, apibrėžta darbo, veiklos pradžia ir pabaiga).

Tvarkaraštis

Kad ugdymas ir bendravimas vyktų sklandžiai, autizmo spektro sutrikimą turintis mokinys turi turėti jam sudarytą tvarkaraštį. Tvarkaraštis padės organizuoti vaiko dienos veiklą ir padės susigaudyti, ką ir kada jis turi daryti.

Tvarkaraštis turėtų būti vaikui matomoje vietoje. Turėtų būti ne tik surašyta veikla, bet ir pavaizduota vaizdžiai (paveikslėliais, nuotraukomis, vaizduojančiomis užduotį, veiklą). Tvarkaraštyje pavaizduotos užduotys turi būti prisegtos taip, kad vaikui būtų patogų jas nusegti atlikus užduotį ir padėti į specialią tam skirtą vietą (aplanką, dėžutę ar pan.).

Svarbiausia, kad tvarkaraštį aiškiai suprastų pats vaikas. Todėl jis turi būti sudarytas labai aiškus, informatyvus konkrečiam autizmo spektro sutrikimą turinčiam, vaikui.

Parengė logopedė Lina Repšienė